

Sajátos röppályán a Parabola

Hetek óta először rá tudtam venni magam, hogy végigüljem a Parabola műsorát. Közben persze élvezve a távirányító játékonyszolgálatait, hogy amikor végleg letargikussá tett, egy-egy percre átugorhattam más csatornára — üdítőbb képkockákért... Mindezt akár szakmai ártalmakkal súlyosbított mazochizmusommal is indokolhatom, s kétségkívül ez is közrejátszott erőfeszítéseimben. És az is, hogy az alelnöki tiltás miatti sajátos „kampánycsend” eredményeként a direkt politizálás, a már szokványosnak számító, személyre szóló támadások elmaradtak — legalábbis azok, amelyek politikusokra irányultak.

Ha a *Parabola* csak egy nézhetetlen műsor volna, talán nem is kellene róla írni. Csakhogy másról és többről van szó: ez a műsor mindinkább jelképévé válik annak a magatartásformának, ami éppen az általa képviselni, mi több, népszerűsíteni vélt értékrendet kompromittálja elfogultságaival, sivárságával.

Miről is van szó? Nemzetről, jobbközép politikáról, kereszténységről, konzervatív eszmék liberális vagy liberális eszmék konzervatív képviselétéről, ezek jegyében történő rendszerváltásról. Mit láthatunk a Parabolában? Mindenekelőtt szellemtelenséget, fantáziátlanyságot, gyűlölködést, nevekre faragott alpári szövegeket, a politika szemétdombján guberálást, személyes bosszúkat közügyévé maszkírozva, és így tovább.

Ebből pedig az a látszat keletkezik: az adott értékrendet vállalni értéktelenséget, silánytságot jelent. Ez azonban, a Parabola keltette látszat ellenére sem igaz. A politikusok, újságírók elleni támadásokat követte az írók, költők elleni roham, ami azt

célozta: bizonyítsuk be, hogy a magyar szellemi élet néhány, többé-kevésbé harcosan ellenzéki személyisége a magyar nemzet esküdt ellensége. *Spiró György*, *Kornis Mihály*, *Eörsi István*, *Esterházy Péter* szerepelt ebben a körben. Mármost a gond a következő: a magyar szellemi életnek, mondjuk, a legutóbbi majd két évszázada (de a korábbiak is) bőségesen produkált, ha úgy tetszik, nemzetgyalázonak nevezhető, hol éles, hol visszafogottabb kritikái megjegyzéseket. Ha a Nagy Parlag bírálatairól volt szó, *Kölcsey*, *Vörösmarty*, *Széchenyi* nemigen korlátozták magukat, ahogyan a nagyidai cigányokat író *Arany János* sem. És aztán később *Ady*, vagy akár *Szabó Dezső*, *Németh László*, *Bibó István* sem. Sorolhatók bőven a példák, még az oly tragikusak is, mint a búcsúlevelét író *Teleki Pálé*, aki a magyarságot éppenséggel a „legpocsékabb nemzet”-nek nevezte. Mindebből persze nem következik, hogy a magyarság bírálata a hazafiság kritériuma lenne — ahogyan az sem, hogy a nemzetellenesség bizonyítéka. Csak annyit jelent: a magyarság története, karaktere, mint bármely más nemzeté, igencsak összetett, bonyolult képlet. Egy biztos: jó néhány más néppel ellentétben a magyar szellemi élet egyik meghatározó vonása, hogy igen sok benne az önkritikus, sőt önmarcangoló hajlam. Olyannyira, hogy megosztottságában, párt-harcaiban, sokszor legjobb képviselőinek egymás ellen feszülésében is ez ölt testet.

Mindez már akkor is elgondolkodtató, ha nem vesszük figyelembe: a nemzetellenesség vádját gyakorta használó politikai erők bukása többé-kevésbé hamarosan bekövetkezett. Ugyanolyan automatizmussal, mint a magyarság gondolatát elítélő vagy

üldöző rezsimké. Magyarság ugyanis *van*. Függetlenül attól, hogy ez a politikai kisszótárban miként minősítetik. Ami fenyegeti, az nem az, ha támadják, hanem ha közönyössé válnak iránta. A támadásoknak amúgy két oka lehet. A gyűlölet: ez esetben nincs mit kezdeni vele, s — mint megannyi példa bizonyítja — a honszerem. S ez esetben nincs miért megsértődni. A baj ott kezdődik, ha a védelem eszközeitől nem azok hőkölnek vissza, akik ellen fordítják őket, hanem éppen a védelembé vettek. Egy értékei ellen forduló haza nem sokáig marad az, amiben *honját lelheti* polgára. A Parabola *kiszerveztettjei* különbözőségük, magyarságukhoz való viszonyuk eltérései, bármilyen alapokra építő kritikái viszonyuk ellenére is értékkeretők: elfogadhatatlan, mert a nemzetet bélyegzi meg, ha árnyalatokat megkülönböztetni nem tudva, nevében olyasmit akarnak kiközösíteni, ami annak ellentmondásosságában is része. Mert (anélkül, hogy egyenrangú alkotóknak tekinteném őket) egyben biztosak lehetünk: *a pártállami agyomosás korszakában* Spiró és Esterházy, *Eörsi* és Kornis is — nemritkán vitatható vagy akár elfogadhatatlan tételeik ellenére is — azok közé tartoztak, akik az értelem kondíciójának megőrzésével járultak hozzá a *nemzet* átmentéséhez. (Más kérdés, hogy a Parabolában idézett mondataikkal ők milyen eszmeköröket kompromittálhatnak.) De mindezek ellenére is: tetszik-nem tetszik, egy hazának sohasem lehet mindegyik fia mintagyerek. Alighanem ezért marad meg. S Szent István intelme, mely szerint az egy nyelvű, egy szokású birodalom gyöngye — ebben az értelemben is kínál tanulságokat.

GRÓH GÁSPÁR